

PREFACE

70 years ago the issue of current national bibliography „Bibliografijos žinios” (Bibliographic News), that played a significant role in registering publications issued all over Lithuania in 1928-1940, was established. The publication was of particular importance and created conditions for Lithuania's book to take a proper place in the cultural process.

During the Soviet period the same functions were performed by „Spaudos metraštis” (Press Annals), since 1992 issued under its previous title - “Bibliographic News”.

Transactions are dedicated to the 70 year anniversary of „Bibliographic News”. When celebrating anniversaries there always is a tendency to turn back, sum up the results, to rejoice over the achievements, to learn by one's own mistakes. What those 70 years actually meant for Lithuania's national current and national retrospective bibliography?

It goes without saying that exhaustive study of that period of time is impossible in one collection of proceedings, however, current national bibliography's evolution

in 1928-1992 is concisely reviewed in the article by R. Bagušytė. The basis of current national bibliography is legal deposit copy. Development of its foundation is introduced by L. Kilius. National Press Archive's functions and an outline of its formation are discussed by E. Račkovska.

Article by R. Varnienė, reviewing national bibliography's evolution in Lithuania after 1992, when national bibliography's functions were transmitted to Martynas Mažvydas National Library of Lithuania, is presented.

A short history of International Standard Bibliographic Description, a structure of general and specialized bibliographic description publications is introduced in the article by O. Janonis.

An account of IFLA Bibliography Section's 1996/97 activities is rendered in the article by R. Bourne. IFLA's investigations in the field of functional requirements for course and results of bibliographical recording is announced in the article by O. Madison.

Regina Varnienė

UDK 025.3+01](474.5)

Bibliografijos ir knygotyros centras visuotinės bibliografinės apskaitos infrastruktūroje

Regina VARNIENĖ

Bibliografijos ir knygotyros centras, K. Sirvydo 4, 2600 Vilnius, el. paštas: varniene@lnb.lrs.lt

Įvadas

1974 m. buvo paskelbta Visuotinės bibliografinės apskaitos programa (UBC). Ji yra seniausia IFLA programų. Jos tikslas - vystyti bibliografinės apskaitos sistemą kiekvienos šalies ir pasaulio mastu. Šia programa siekiama panaikinti funkcijų dubliavimą, realizuojant paskirstytą dokumentų katalogavimą, kurio pagrindinis principas yra vienkartinis dokumento katalogavimas ir bibliografinės informacijos paskleidimas šalies ir pasaulio mastu.

Siekiant efektyviau įsitraukti į UBC programą, 1992 m. buvo perorganizuota Lietuvos valstybinės bibliografijos rengimo sistema, pavedant šią funkciją Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai (LNB).

Įvairių šalių įstaigos, atliekančios valstybinės bibliografijos tarnybos funkcijas, yra labai įvairios, administraciniai sprendimai - skirtingi, daugiausia priklausanys nuo vietos materialinių ir techninių išteklių.

1977 m. Paryžiuje įvyko Kongresas valstybinės bibliografijos klausimams aptarti, jo tikslas buvo suvienodinti egzistuojančią įvairovę. Kongrese buvo siekiama įdiegti tarptautinius bibliografijos standartus - ISBD, standartinius dokumentų numerius - ISSN, ISBN. Be to, norint suvienodinti valstybinės bibliografijos tarnybų organizacines funkcines struktūras, buvo rekomenduota jas kurti prie nacionalinių ar kitų didžiųjų šalies bibliotekų, steigti ISBN, ISSN valstybines agentūras.

Atsirado naujos dokumentų formos, bibliografinė veikla taikomos modernios technologijos, todėl reikia nuolat tobulinti valstybinės bibliografijos apskaitą bei įstaigų, atsakingų už šį darbą, veiklą. Šiandien IFLA ir beveik visų išsivysčiusių šalių specialistų nuomonė yra vieninga - ekonomiškiausias toks organizacinis sprendimas, kai valstybinės bibliografijos tarnybos veikia prie nacionalinių bibliotekų, garantuojančių dokumentų privalomųjų egzempliorių gavimą - valstybinės bibliografinės apskaitos pamatą, bei jų archyvinį saugojimą. Tai ekonomiškiausia ne tik informacijos išteklių, bet ir personalo požiūriu: bibliografiniai ir autoritetiniai įrašai, kuriuos parengia bibliografijos tarnybos darbuotojai, naudojami valstybinei bibliografijai bei šalies pagrindinės

bibliotekos katalogams. Administraciniu požiūriu tie patys kataloguotojai rengia išsamius bibliografinius ir autoritetinius įrašus daugelio funkcijų vykdymui.

Šio straipsnio tikslas - apžvelgti valstybinės bibliografijos sistemos Lietuvoje raidą po to, kai Lietuvos knygų rūmai kultūros ir švietimo ministro įsakymu 1992 m. buvo perduoti LNB.

1. Nacionalinės bibliografijos duomenų bankas - informacijos šaltinis apie Lietuvos ir su Lietuva susijusius užsienio dokumentus

1.1. Nacionalinės bibliografijos banko koncepcijos kūrimas

1992 m. Lietuvai atsirado palankesnės sąlygos iš esmės pertvarkyti savo šalies valstybinės bibliografijos rengimą, įdiegiant tokią informacijos užrašymo, saugojimo ir perdavimo technologiją, kokią tuo metu jau taikė daugelio išsivysčiusių šalių bibliografijos tarnybos.

Automatizavus valstybinę bibliografiją, atsiveria daugiau paieškos ir jos panaudojimo galimybių. Tačiau, antra vertus, automatizacijai reikia didelių finansinių investicijų technikai įsigyti ir darbuotojams perkvalifikuoti. Be to, reikalingas atitinkamas lingvistinis aprūpinimas, sudarantis kiekvienos automatizuotos sistemos pamatą. Taip pat būtina numatyti pertvarkymų strategiją. Todėl prieš pradėdant esminį valstybinės bibliografijos pertvarkymą pradėta rūpintis parengti projektą.

1993 m. LNB Mokslo tarybos posėdyje pirmą kartą buvo pristatyta Nacionalinės bibliografijos duomenų banko sukūrimo koncepcija, kuri iš esmės rėmėsi normatyviniais IFLA dokumentais ir aktais, skirtais valstybinės bibliografijos tarnyboms.

Ši koncepcija buvo patobulinta ir vėliau, 1994 m., pateikta LIBIS projekte kaip sudėtinė bendros bibliotekų sistemos dalis. Su nedideliais pataisymais ši koncepcija buvo aprobuota vėlesniuose LIBIS projektuose ir šiuo metu yra sėkmingai įgyvendinama. Atsižvelgiant į tai, kad Nacionalinės bibliografijos duomenų banko sukūrimo koncepcija gana detalai yra išdėstyta minėtuose dokumentuose, mes tik trumpai pristatysime pagrindinę idėją.